

אהבת ה' ובריותיו

שיחת הרה"ג זלמן ברוך מלמד לפרשת וירא

אהבת ה' מתוך מבט של אמונה • הקשר העצמי בין ישראל לקב"ה • אהבת ה' וביטוייה • אהבת ה' מתוך אהבתו לישראל • אהבת ה' הטבעית • מסירות נפש מתוך אהבת ה' • שני סוגים של מסירות נפש • התבטלות מוחלטת לרצון ה' • עבודת ה' בשם הכלל • חיפוש תקנה לסדום • היחס הנכון לרשעים • מסירות נפש בימינו • התחזקות בישיבה בזמן מלחמה

אהבת ה' מתוך מבט של אמונה

בשבת הקודמת עסקנו במעלה מיוחדת של אברהם, מעלת האמונה, "וְהָאֱמֵן בָּהּ" ו"חֲשֵׁבָהּ לוֹ צְדָקָה" (בראשית טו, ו), האמונה זה יסוד. הסברנו על פי דברי מרן הרב, מאיפה באה האמונה, ואיך היא מתגלה ומופיעה.

והיום נתבונן במידה נוספת של אברהם, מידת האהבה. אברהם נקרא 'אברהם אוהב'. "וְאֵתָהּ יִשְׂרָאֵל עֲבָדִי יַעֲקֹב אֲשֶׁר בְּחַרְתִּיךָ יָרַע אֲבִרְהָם אֹהֲבִי" (ישעיהו מא, ח). הקב"ה מגדיר את אברהם 'אוהב'. אברהם גם מאמין בה' וגם אוהב את ה'. אברהם אהב את הקב"ה במסירות נפש כמו שרואים בפרשה שלנו במעשה העקדה שאין מסירות נפש גדולה יותר מזו. "וְאֹהֲבֵתָ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לֵבְבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ" (דברים ו, ה) - בכל נפשך - אפילו נוטל את נפשך, ועוד

יותר גדול מזה נוטל את נפש בנך. אז כיצד מגיעים לאהבה שאדם ירגיש ויחוש את אהבת ה', איך אברהם הגיע לאהבת ה'? כבר הזכרנו (בשיחה לפרשת לך לך תשפ"ד) שאברהם הגיע לאמונה על ידי ההתבוננות בעולם. ראה עולם גדול, שמיים גדולים, ארץ גדולה, הסתכל על כל המציאות הזאת והתבונן איך היא נוצרה, זה לא יכול להיות מעצמה, מוכרח להיות שיש בורא עולם. התבונן בפרטי הבריאה ובא לידי אמונה שיש מקור לעולם, ואחר כך הקב"ה התגלה אליו.

האמונה הזאת מוכרחה להביא לאהבה. כשמתבוננים בגדולה האלוקית, בשלמות הגדולה הזאת, במערכת הכוכבים, אנחנו אפילו לא משיגים את הכול, וכל פעם מתגלים לנו עוד ועוד דברים, עולם כל כך עצום ואדיר, הדמיון לא יכול להשיג את כל הגודל הזה של הבריאה האלוקית שהקב"ה ברא. אנחנו רואים שמש והיא נראית מאוד קטנה, וזה באמת משהו אדיר ועצום עם עוצמות בלתי גבוליות של אנרגיה. אנחנו רואים ירח, רואים כוכבים "שָׁאוּ מְרוֹם עֵינֵיכֶם וְרָאוּ מִי בְרֵא אֱלֹהִים" (ישעיהו מ, כו). כשהתבונן אברהם אבינו והגיע להתרשמות עצומה מכל הבריאה גם מכללות הבריאה, גם מפרטי הבריאה, מכל הבריות השונות והרבות, הקטנטנות, הגדולות, והעצומות, וכל אחת ותכונותיה ומעלותיה. ויש צומח ודומם וחי ומדבר, כשמתבוננים בכל התופעות האלו מוכרחים להגיע להתפעלות עצומה מהגדולה האלוקית. וכשפוגשים גדולה רוצים להיות מחוברים אליה, כאשר אתה מתחבר אל הגודל אל היופי אל השלמות אל התיקון, אתה נהיה גדול. ויותר מזה כשמתברר לך כמה טוב נפלא יש בבריאה הזאת. הקב"ה נותן לחם לכל בשר ומשביע לכל חי רצון. כל בריה ובריה יש לה כל הצרכים שלה. כל בריה ובריה מקבלת את הטיפול המיוחד שלה. כשאדם מתבונן בטבע ומכיר שיש בורא לעולם ורואה את הטוב האלוקי, הוא מוכרח לבוא לידי אהבת הקב"ה. אדם אוהב את הטוב, הוא אוהב אנשים טובים, והוא אוהב עם טוב, ויש בורא עולם שהוא טוב מכל טוב. האהבה אל הקב"ה מוכרחה להיות כתוצאה מגודל האמונה. זה מבחינת הטבע. ויש לנו עוד מקור, יש לנו תורה, מסורת. התורה מלמדת אותנו יסוד גדול שעם ישראל הוא עם ה', והקב"ה אוהב את ישראל אהבה גדולה.

הקשר העצמי בין ישראל לקב"ה

במדרש בראשית רבה בהמשך (פרשה פ, ז),

"ריש לקיש אמר בשלוש לשונות של חיבה, חיבב הקב"ה את ישראל, בדביקה בחשיקה ובחפיצה. בדביקה היינו בדבקות - "וְאַתֶּם הַדְּבֻקִים בְּה' אֱלֹהֵיכֶם" (דברים ד, ד). בחשיקה - "לֹא מִרְבָּכֶם מִכָּל הָעַמִּים חֶשֶׁק ה' בְּכֶם וַיַּבְחֹר בְּכֶם כִּי אַתֶּם הַמְעֻט מִכָּל הָעַמִּים" (דברים ז, ז), הקב"ה לא חשק בכם בגלל הגודל שלכם, הקב"ה פשוט חושק בישראל, זהו ביטוי מאד חזק של אהבת ה' לישראל. בחפיצה - "וְאַשְׁרוּ אֶתְכֶם כָּל הַגּוֹיִם כִּי תִהְיוּ אֶתֶם אֶרֶץ חֶפֶץ אֲמַר ה' צְבָאוֹת" (מלאכי ג, יב).

המדרש בא להגיד לנו שלושה ביטויים שמבטאים את הקשר בין עם ישראל לה', ואת אהבת ה' הגדולה לישראל. ראשית כל, " וְאַתֶּם הַדְּבֻקִים בְּה' אֱלֹהֵיכֶם" פשוט הפסוק מדבר על הדבקות של ישראל בה', והמדרש רוצה להגיד לנו שהקב"ה דבק בנו. בספר ראשית חכמה (שער אהבה פרק ג), הוא עוסק בנושא הדבקות בין ישראל לה' ומסביר 'ואתם הדבקים בה' אלוקיכם', היה אפשר להגיד 'ואתם הדבקים בה' אלוקים', מה זה 'אלוקיכם', המילה 'אלוקיכם' מחברת אותנו אל ריבוננו של עולם, ומבטאת שה' הוא אלוקים שלנו. ה' הדביק אותנו אליו וקרא עלינו שם אלוקים.

פירוש נוסף הוא מביא ממדרש תנחומא על פרשת קדושים, שאומר "קדשים תהיו כי קדוש אני", זה שאמר הכתוב ואתם הדבקים בה', וכתוב "כי פֶּאֶשֶׁר יִדְבַק הָאָזוּר אֶל מִתְּנֵי אִישׁ כִּן הַדְּבֻקָתִי אֵלַי אֶת כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל" (ירמיהו יא, יג) כמו שאדם שם על עצמו אזור, כן הקב"ה הדביק אותנו אליו, ואיזה פסוק מבטא את הדבר הזה "ואתם הדבקים בה' אלוקיכם", היינו שה' הדביק אותנו אליו. הקב"ה אוהב אותנו ודבק בנו כביכול.

מה ההבדל בין דבקות ובין חשיקה ובין חפיצה. אלו לא מילים שחוזרות על עצמן, כל ביטוי יש לו את המשמעות שלו. מדקדק ה'ראשית חכמה' שדבקות זה אמנם חיבור מיוחד, אבל הוא לא קבוע ואפשר להתיר אותו. "כאשר ידבק האזור אל מותני איש" האזור הזה מדביקים אותו על המתניים ואחר כך מורידים אותו. ישנה דבקות אך היא אינה קבועה ומחלטת. אפשר להסיר אותה. חשיקה זה כבר

חיבור עוד יותר חזק. כמו שכתוב "וְחִשְׁוֹקֵיהֶם כְּסֶף" (שמות לח, יז). זאת אומרת, קשר קבוע שלא מתנתק. חפיצה זה עוד יותר חזק, זה קשר שלם ומוחלט. רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות שנאמר "ה' חָפֵץ לְמַעַן צַדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֵּאדָר" (ישעיהו מב, כא). חז"ל מתרגמים את הלשון חפץ ברצון. הביטוי חפץ מתחלף ברצון, חפץ זה עצמי, זה עצם הדבר. כלומר, זוהי דבקות שלמה ומוחלטת המורה על קשר עצמי מהותי.

מדרגות מדרגות בביטויים, וכל אחד יותר חזק מהשני כדי לבטא כמה הקב"ה אוהב את ישראל, וקשר את ישראל אליו. ריבונו של עולם מופיע בעולם על ידי עם ישראל. עם ישראל הוא הנושא את שם ה' בעולם. הקב"ה אוהב את ישראל, וזה כלל שאם מישהו אוהב אותך, ממילא אתה אוהב אותו. "כְּמִים הַפְּנִים לַפְּנִים כֵּן לֵב הָאָדָם לְאָדָם" (משלי כז, יט). אם אתה שומע על חבר שלך, שסיפר למישהו שהוא אוהב אותך מאוד, הלב שלך מתמלא באהבה ומשיב אהבה אליו. הוא אוהב אותי ורוצה בקרבתי אז אני מרגיש גם כן קרבה אליו. ואם הקב"ה אוהב מאד את ישראל ואת כל אחד מישראל, אבל לא סתם אהבה אלא של דבקות חשיקה וחפיצה, אז אם אדם מפנים את ההכרה והידיעה הזו, הוא מוכרח לבוא לידי אהבת ה'.

אהבת ה' וביטוייה

כל הבריות בעולם הם של הקב"ה, וממילא הוא אוהב את כל בריותיו, ויש מדרגות בבריאיה, דומם, צומח, חי, מדבר, וחביב האדם שנברא בצלם. כל אדם הוא חביב מאוד כי יש בו מדרגה מיוחדת שאיננה בשאר הנבראים. יש באדם תכונה מאד קרובה לריבונו של עולם. יש לו כוח בחירה שהוא ניצוץ מהבחירה האלוקית ומהרצון האלוקי שהוא המקור לכל המציאות. וחביבים ישראל חיבה יתרה, הקב"ה מחבב את ישראל ונתן להם את התורה. כל העולם כולו הופעות אלוקיות, אבל יש מדרגות מדרגות בהופעה של אור ה' בעולם, והמדרגה הכי קרובה אל המקור אל ריבונו של עולם, אלו ישראל החביבים שקרובים אליו.

כשאדם מפתח את ההתבוננות הזאת וחי את המציאות הזאת, וחושב 'זכיתי', 'אנחנו זכינו', עם ישראל זכה שאנחנו עם ה', שהקב"ה בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, ומדריך אותנו, ואנחנו פועלים על פי אור ה', ההתבוננות הזאת מוכרחת להביא את האדם לאהבה את הקב"ה. אהבה זה דבר שבלב, זה לא רק שעושים מצוות ומקיימים את רצון ה', אהבה זה דבר שמרגישים בלב. אדם שוכב במיטה ומרגיש שעכשיו הוא אוהב את ה', לא עושה כלום, רק אוהב. וכשאדם אוהב, הוא בדרך כלל גם מחפש את הדרך איך לבטא את האהבה הזאת. אבל ראשית כל, האהבה היא בלב, להרגיש שהלב אוהב את ריבונו של עולם ומבקש את קרבתו, "וְאֶהְבֶּתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ". ואם אדם באמת אוהב את ה', אז הוא רוצה להתקרב אליו, ואיך אפשר להתקרב לריבונו של עולם, הרי הוא למעלה מכל, גבוה מעל גבוה, אי אפשר להשיג את גדולת ה' עצמו, אפשר רק להשיג את ההופעות שלו, את ההתגלויות שלו, ואפשר לבטא אהבה אליו על ידי ההתקרבות להופעות הכי עליונות שלו. כל דבר שמופיע את ריבונו של עולם, מתמלאים באהבה אליו. אהבת התורה היא גילוי דבר ה'. כשאדם אוהב את ה', זה מביא אותו לאהוב את התורה, לאהוב את ישראל, שהם עם קרובו של הקב"ה, לאהוב את בריותיו, ולאהוב את ארץ ה'. ויש מדרגות בבריות, יש אלו שהם הכי קרובים אל ריבונו של עולם, יש בנינים, ויש בנינים חורגים ויש בני דודים, ויש קרבה רחוקה יותר. וכפי המדרגות בבריאה, כן המדרגות באהבה, ובסופו של דבר מתוך אהבת ה' מגיעים לאהבת כל הבריות ואהבת כל הבריאה.

אהבת ה' מתוך אהבתו לישראל

אנחנו אומרים בתפילה שהקב"ה אוהב אותנו 'אהבת עולם' ו'אהבה רבה', והוא 'הבוחר בעמו ישראל באהבה'. וחז"ל תיקנו לנו את התפילה בצורה כזו שלפני שאנחנו מבטאים את אהבתנו להקב"ה ואומרים את הפסוק "ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך", אנחנו פותחים בברכת 'אהבה רבה',

'אהבת עולם', וחותרים 'הבוחר בעמו ישראל באהבה', ובערבית 'אוהב עמו ישראל'. מתוך שה' אוהב אותנו, אנחנו ממשיכים ואומרים שאנחנו אוהבים אותו. אנחנו חייבים לעבוד על הרגש הזה של אהבת ה', אם לא עובדים על זה הוא לא מתפתח. התבוננות ועוד התבוננות עד שמרגישים ממש את אהבת ה', ומתוך כך מרגישים את אהבת התורה, ואהבת ישראל, אהבת ארץ ישראל, ואהבת הבריות.

אהבת ה' הטבעית

מִרְן הֵרַב אָמַר (מדות הראי"ה אהבה ג'): "אי אפשר שלא לאהוב את ה'. אנשים שואלים איך אפשר לאהוב את ה', איך מגיעים לאהבת ה', והרב זצ"ל לא מבין את השאלה הזאת. והוא כותב ש'אי אפשר שלא לאהוב את ה', לא יכול להיות שאדם לא יהיה מלא באהבה לריבונו של עולם. חיסרון של אהבת ה', זה משהו לא בריא לא טבעי לא נורמלי. אם לאדם אין את התכונה שהוא אוהב את ה', זה חיסרון בטבע, הטבע לא בריא, לא אוהב את הטוב לא אוהב את הגודל.

"אי אפשר שלא לאהוב את ה', ואי אפשר שלא יצמיח כוח אהבה מתוקה ומוכרחת זאת צמח מעשי" - אם אדם באמת אוהב את ה', וזה לא יכול להיות אחרת, אז גם לא יכול להיות שהוא רק אוהב באופן מופשט ושלא יבטא את רצון הקירבה שלו לריבונו של עולם, "לאהוב לפעול בפועל ובמעשה וכל המתרחש לטוב... אי אפשר שלא לאהוב את התורה והמצוות שהן כל כך קשורות בטוב ה'. אי אפשר שלא לאהוב את היושר את הצדק את הסדר הטוב והמעולה המסבב טוב לכל".

מוכרחים לאהוב את כל הטוב שהקב"ה מופיע בעולם, "ואי אפשר שלא להתמלא אהבה לכל בריה, שהרי שפע אור ה' בכל הוא מאיר, והכול הוא התגלות חמדת נועם ה' חסד ה' על הארץ".

זה עניין של עבודה, אברהם הוא היה עמוד ישראל, צור, היסוד, והוא גילה את האמונה הגדולה בריבונו של עולם, ואת אהבת ה' הגדולה.

מסירות נפש מתוך אהבת ה'

האהבה הגדולה של אברהם לה' הגיע לידי ביטוי בעקדה. "וְאֶהְבֶּתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ" (דברים ו, ה) – 'בכל נפשך' חז"ל אומרים, אפילו נוטל את נפשך (ברכות סד). צריך להתבונן, לכאורה היה מתאים להגיד "ויראת את ה' אלוקיך בכל נפשך", כלומר מידת המסירות נפש, מתחילה ממידת היראה, כשאדם ירא מריבונו של עולם, הוא לא עושה שום דבר נגד רצונו, כופים אותו לעשות עבירה נגד רצונו של הקב"ה, כופים אותו חס וחלילה לעבור על אחת משלושת העבירות החמורות שעליהן צריך למסור את הנפש, הוא לא יכול לעשות את העברות הללו כי הוא ירא מהקב"ה. והנה התורה אומרת: "וְאֶהְבֶּתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ" (דברים ו, ה) בכל נפשך אפילו נוטל את נפשך, הרי שמסירות הנפש זה עניין של אהבה ולא של יראה.

שני סוגים של מסירות נפש בעקדה

חשבתי בליבי שיש שני סוגים של מסירות נפש. יש מסירות נפש אקטיבית שאדם הולך לעשות את רצון ה', גם במצבים מסוכנים. הוא הולך להרביץ תורה למרות שהרומאים מזהירים שמי שירביץ תורה הוא ייהרג. והוא כל כך אוהב את ריבונו של עולם, וממשיך להרביץ תורה ברבים למרות הסכנה, זה בא מאהבת ה', הוא אקטיבי ופעיל. לעומת זאת, יראה זו פסיביות, אומרים לאדם לעשות עבירה והוא נמנע מלעשות אותה, בגלל שכך רצון ה'. זוהי מסירות נפש שנובעת מיראה. אדם כל כך ירא מריבונו של עולם לא מעז לעשות דברים נגד רצון ה'. זאת אומרת, יכולה להיות מסירות נפש בשני האופנים, מסירות נפש לעשות את רצון ה', ומסירות נפש להימנע ממעשים שהם נגד רצון ה'. לפי זה אפשר להסביר שבעקדה

היו שני סוגים של מסירות הנפש. בפסוק לאחר העקדה כתוב: "כִּי עָתָה יִדְעָתִי כִּי יִרָא אֱלֹהִים אֶתָּה וְלֹא חִשְׁבָתְךָ אֶת בְּנֶךָ אֶת יַחֲדָךְ מִמֶּנִּי" (בראשית כב, יב). לכאורה היה צריך לכתוב "עתה ידעתי כי אוהב אלוקים אתה". שהרי מסירות הנפש נובעת מתוך אהבה כפי שכתוב "ואהבת את ה' אלוקיך... בכל נפשך" במסירות הנפש. אברהם אבינו אוהב את ריבונו של עולם, ומתוך אהבת ה' עושה את רצונו בעקדת יצחק, למה כתוב: "כי ירא אלוקים אתה", צריך להיות כתוב: 'כי אוהב אלוקים אתה!'

חשבתי בליבי חידוש. שבעקדה היו שני סוגים של מסירות נפש. מסירות הנפש הראשונה, שאברהם אבינו לוקח את יצחק בנו לעקדה. הקב"ה אומר לו בעוד שלשה ימים לך למקום מיוחד ושמה תהיה העקדה. אברהם הולך עם יצחק בנו עוד יום ועוד יום ועוד יום, וזו ממש דבקות בהקב"ה בלי גבול. זה נובע ממידת האהבה, "וְאֶהְבֶּתְךָ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ". אחר כך כשאברהם שם את יצחק על המזבח ולוקח את המאכלת, "וַיִּקַּח אֶת הַמַּאֲכֶלֶת לְשַׁחַט אֶת בְּנוֹ", הוא כבר רוצה לבטא את אהבת ה' שלו, אי אפשר יותר מזה, ופתאום אומר לו מלאך אלוקים "אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה". זה מבהיל, מה הקב"ה לא רוצה שאני אקיים את הדבקות הזאת, האם עשיתי משהו לא כשורה, וחז"ל אומרים לנו למה הכפילות: "אֵל תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל הַנֶּעָר וְאֵל תַּעֲשֶׂ לוֹ מְאוּמָה", כאילו אברהם רצה להמשיך ולעשות משהו, היה כבר מוכן להקרבה הזאת, ורצה לתת ביטוי לדבקות שלו. היה שקוע באווירה של דבקות ופתאום לעצור את כל המהלך הזה, גם לזה צריך כוח פנימי נפשי מיוחד. אברהם רצה להמשיך, והמלאך הזהיר אותו עצור, אל תעשה דבר. צריך עכשיו להתאפק. מקודם ה' אמר לעשות ורציתי לעשות את רצון ה', ועכשיו הוא אומר לא לעשות, וגם אני צריך לעשות את רצון ה'. ההתאפקות הזאת הייתה גם כן מסירות נפש. לכן כתוב: "עָתָה יִדְעָתִי כִּי יִרָא אֱלֹהִים אֶתָּה וְלֹא חִשְׁבָתְךָ אֶת בְּנֶךָ אֶת יַחֲדָךְ מִמֶּנִּי". עכשיו אני רואה שאתה גם ירא אלוקים. קודם ידעתי שאתה אוהב ה' שאתה מקריב, ועומד בניסיון. אבל עכשיו כשעצרת ועשית את רצוני כשאמרתי לך לעצור, זה עניין של 'ירא אלוקים'.

בעצם במסירות נפש יש שתי בחינות. יש בחינה של אהבה ויש בחינה של יראה. בחינה של אהבה זה אקטיביות, אדם בא לעשות ולמסור את הכול למען ה' יתברך. וכשאדם נקרא לא לעשות, לא לעבור עבירה, זוהי מסירות נפש שבאה מיראה. אדם ירא שלא לעבור על רצונו של הקב"ה. כל הלאוים זה גילוי של יראה ה'. כל העשה זה גילוי של אהבת ה'.

התבטלות מוחלטת לרצון ה'

ראיתי שר' לוי יצחק מברדיטשוב מדקדק כאן, כתוב: "אַל תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל הַנֶּעֱרָר וְאֶל תַּעֲשֵׂ לּוֹ מְאוּמָה כִּי עֲתָה יִדְעֵתִי כִּי יֵרָא אֱלֹהִים אֶתָּה וְלֹא חֲשַׁכְתָּ אֶת בְּנֵךְ אֶת יַחֲיִידְךָ מִמֶּנִּי" (בראשית כב, יב) – הוא מדייק מהמילה 'ממני'. תארו לעצמכם הרגשה אחרת, נסתכל במבט אחר. הקב"ה אומר לאברהם אבינו לעקוד את יצחק, בנו היחיד שנולד לו בגיל מאה, ועכשיו אין ברירה, חייבים לעשות מה שהקב"ה אומר, והנה הקב"ה שולח מלאך ואומר לו אל תשלח ידך אל הנער, יכול היה אברהם לחשוב ולומר, ב"ה עכשיו אני נרגע לא צריך להקריב את יצחק. הייתה יכולה להיות לו תחושת הקלה כזאת. אבל הפסוק אומר 'ממני', אתה הפסקת לעשות את זה רק בגלל שאני אמרתי. כלומר לא הייתה לך שום הקלה כי היית כבר מוכן לבצע את העקדה עד הסוף, ועכשיו שהפסקת לא הייתה לך מזה שמחה פרטית, עשית זאת רק מפני שאני אמרתי לך שלא לשלוח ידך אל הנער.

עוד הסתכלות, שעצם האיפוק הזה יש בו מעלה. לפעמים אדם רוצה לעשות מצווה והקב"ה לא רוצה שהוא יקיים את המצווה. דוגמה מחג סוכות, ששורדים גשמים בסוכה ופתאום הקב"ה לא רוצה את המצוות שלנו, איך להסתכל על זה. אפשר להסתכל על זה באופן שהופכים את ההקפדה האלוקית למצווה. אנחנו לא כועסים, הקב"ה רוצה שירדו גשמים בסוכה ולא נקיים את המצווה, אנחנו בטלים לרצונו של הקב"ה ולא מקיימים את המצווה. זה מבטא עוד סוג של דבקות. אנחנו לא עובדים את הקב"ה בגלל החוויה, בגלל שזה יוצר אווירה,

אנחנו עובדים את הקב"ה כי הוא ציווה אותנו! ואם הוא אומר לא, אז לא. הכול לפי מה שהקב"ה אומר. ההתאפקות הזאת, היא גם כן, עבודת ה' גדולה.

עבודת ה' בשם הכלל

"וה' אָמַר הַמְּכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה. כִּי יִדְעֵתִי לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְוֶה אֶת בְּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דֶרֶךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט וְכו' (בראשית יח, יז, ט). אומר ר' לוי יצחק מברדיטשוב, לומדים מכאן נקודה חסידיית בעבודת ה'. אברהם אבינו עבד את הקב"ה באהבה גדולה בכל ליבו, אבל כל מה שעשה, היה תמיד נראה בעיניו שהוא לא עושה מספיק. ומה הוא יכול להוסיף עוד בעבודת ה'. אברהם מוסיף כוונה נוספת, הוא לא עובד עבודה פרטית של עצמו, אלא הוא עובד בשם כל ישראל, והוא מכוון עבודתו בשם הבנים והנכדים וכל הצאצאים שלו, בשם כל הדורות שיצאו ממנו. הרי בו גנוז כל העתיד, כל הנשמות של כל ישראל בכל הדורות. אצלו יש את התמצית של כלל ישראל. הפוטנציאל הזה שיש בתוך תוכו, מכוון לעבודת ה', ובכך הוא עובד את עבודת הציבור עם כל הדורות יחד. זה הביאור של הפסוק שהקב"ה אומר "כִּי יִדְעֵתִי לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְוֶה אֶת בְּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו", יצווה את הבנים מלשון צוותא, ביחד עם כל בניו הוא שומר את דרך ה' ועושה רצונו של הקב"ה.

עבודת ה' יכולה להיות עבודה פרטית שאדם עובד את ה', ויכולה להיות עבודת ה' שהוא מרגיש חלק מכלל ישראל ועובד את ה' בתור חלק מכלל ישראל, ואז עבודת ה' שלו נעשית עבודה יותר כללית ויותר גדולה.

חיפוש תקנה להצלת סדום

אחרי שהקב"ה אומר לאברהם אבינו שהוא עומד להפוך את סדום, אברהם אבינו פונה לקב"ה ומדבר אתו לגבי הדין על סדום.

במדרש רבה (בראשית רבה פרשה מט, ט):

"אמר ר' אבא נשבעת שאין אתה מביא מבול לעולם מה אתה מערים על השבועה? מבול של מים אין אתה מביא, מבול של אש אתה מביא? אם כן לא יצאת מידי שבועה. אמר ר' לוי "השופט כל הארץ לא יעשה משפט" אם עולם אתה מבקש אין דין, ואם דין אתה מבקש לית עולם" - אברהם מתווכח כביכול עם ריבונו של עולם, אם אתה עומד על מידת הדין, העולם לא יכול להתקיים. אם יש מידת הדין אז אין עולם, ואם עולם אתה מבקש אז אין דין, אתה תופס את החבל בשני קצותיו, גם דין וגם עולם, זה לא הולך ביחד. כך כביכול אברהם אבינו אומר לריבונו של עולם, אם אתה לא מוותר, העולם לא יוכל להתקיים.

"אמר לו הקב"ה: אברהם "אַהֲבֵת צְדָק וְתִשְׁנֵא רָשָׁע" (תהילים מה, ח) אהבת לצדק את בריותי ותשנא רשע מאנת לחייבן, "על כן מִשְׁחָד אֱלֹהִים אֶלְהִיד שְׁמֵן שְׁשׁוֹן מִחֲבָרִיד" (שם), מהו מחבריך - מנח ועד אליך עשר דורות, מכולם לא דיברתי אלא עמך 'ויאמר ה' אל אברם לך לך'.

הקב"ה אומר לאברהם "אַהֲבֵת צְדָק וְתִשְׁנֵא רָשָׁע" - אהבת לצדק את בריותי ומאנת לחייבם. כל אחד שקורא את הפסוק הזה, יכול לפרש אותו כפשוטו, אהבת צדק, אתה אוהב צדק ולכן אתה אוהב את הצדיקים שעושים דברים צודקים, ותשנא רשע, אתה שונא את הרשעים שעושים מעשי רשע. בא המדרש ומפרש את הפסוק ממש להיפך, אהבת לצדק את בריותי ולא לחייבם. והקב"ה אוהב את זה מאוד. אז כולם שואלים את השאלה הזאת, מה זאת אומרת, האם צריך ללמד זכות על רשעי סדום?! חכמינו מספרים על הרשעות שלהם שהייתה שם דבר, סדום זה היה הדבר הכי מרושע בעולם, ואם מסלקים את הרשעים מהעולם, העולם מתבשם. למה אברהם מבקש מהקב"ה שלא יהפוך את סדום. אבל אם נתבונן, נראה שאברהם לא מלמד זכות על הרשעים. אברהם שואל אם יש חמישים צדיקים בתוך העיר, אם יש נקודה של צדיקות שיכולה לתקן, אם יש חמישים צדיקים בחמשת הערים של סדום, אז יש כאן גרעין שבסופו של דבר יכול להפוך את הכול לטובה. והרי אנשי סדום הם בריותיו של הקב"ה, אם משמידים את בריותיו של הקב"ה, כביכול ההופעה האלוקית בעולם מצטמצמת. הקב"ה ברא את הבריות האלה ועכשיו הבריות האלה מתבטלות, ומצטמצמת

ההופעה האלוקית. לאהוב את הבריות, זה לאהוב את ה' שברא את כל הבריות הללו, המילה בריה, זה גם האנשים הפשוטים, לא רק החכמים הצדיקים. אברהם אבינו הוא אב המון גויים, הוא מבין שאם הקב"ה אומר לו שהוא רוצה להפוך את סדום, זה כדי שהוא יחפש זכויות וייעשה בירור, ואחר כך לא תהיינה תלונות שהקב"ה עשה דבר לא צודק. כך הזוהר מסביר את הדברים הללו. אברהם אבינו מבין שאם הקב"ה משתף אותו שהוא עומד לעשות כך בסדום, יש כאן שיתוף בשיקול הדעת. למה הקב"ה מספר לו את זה, אומר הזוהר, שאברהם קיבל את הבעלות על כל ארץ ישראל, ועכשיו אי אפשר לעשות משהו בארץ ישראל, בלי לשאול את אברהם (זוהר בראשית ק"ה ע"א).

הזוהר מוסיף (שם ק"ד ע"ב – ק"ה ע"א), כתוב "וְהִיְתָם נְקִיִּים מֵה' וּמִיִּשְׂרָאֵל" (במדבר לב, כב). כשאדם עושה מעשים הוא צריך לא רק להיות נקי, אלא גם להיראות נקי, להיראות בסדר. וגם כאן ריבוננו של עולם מלמד אותנו את העיקרון הזה. עומד להיות חורבן על סדום, דין קשה, יד ה' קשה, צריך שהעולם יבין את הדבר הזה, למה זה קורה, למה זה נצרך. הקב"ה אומר לאברהם זה מה שאני עומד לעשות. ואברהם שואל האם זה מוכרח האם אין להם תקנה, אולי יש חמישים צדיקים, אולי ארבעים, אולי עשרים, אולי עשרה, והדברים מתבררים שבאמת אין תקנה לסדום וכך צריך לעשות.

היחס הנכון לרשעים

האם כל פעם שאנחנו פוגשים רשעים בעולם, ככה אנחנו צריכים לחשוב, האם זו ההדרכה על פי אברהם אבינו - תלוי. אם אנחנו פוגשים רשעים שהם כעת רוצים ללכת אותנו, התפקיד שלנו 'הקם להורגך השכם להורגו', זה מה שצריך לעשות. אם קיומם של הרשעים בהווה פוגע ומזיק לעולם, צריך לעצור את הרשע. אבל אם אנחנו יודעים שיש איזו עיר של רשעים ויכול להיות שאולי יש שמה צדיקים, ואפשר להתפלל על הרשעים שיעשו תשובה זה מה שנכון לעשות. לא צריך להתפלל על הרשעים שימותו אם יש אפשרות שיחזרו בתשובה - זה

כמובן עדיף. אומר הזוהר אם היו מתפללים שתרח הרשע ימות, לא היה אברהם, לא היה משה, לא היו ישראל, לא היה בית המקדש, לא היה כלום. מרשע בסופו של דבר צמחה כל האומה הישראלית. לכן יש להתבונן, במצב שאפשר להתפלל עליהם שיחזרו בתשובה, זה עדיף, אך אם המצב הוא כזה שהם פוגעים והורסים, 'הבא להרגך השכם להורגו', לא 'השכם להתגונן'... אלא השכם להורגו, זה הסדר. אם זו רשעות כזאת שהעולם לא יכול לסבול, צריך להסיר את הרשע, וכשהם מתים, העולם מתבשם.

מסירות נפש בימינו

נתייחס לענייני דיומא. אנחנו נמצאים באמצע מלחמה, ואנשים מקריבים נפשם למען עם ישראל. ממש כמו העקדה. הולכים אנשים במוכנות מלאה להיכנס לעזה ויודעים את הסכנה. יודעים שיכול להיות שלא כולם יחזרו ואדעתא דהכי הולכים. זה ממש קיום מצוות "ואהבת את אלוקיך... בכל נפשך" למען עם ישראל, למען התורה. המלחמה הזאת היא מלחמה לשם ה'. אם היינו מסכימים שכולם יתאסלמו וילכו בדרך שלהם, הכול בסדר, לא היו מריבות. יכול להיות שאפילו אם היינו מסכימים שהשלטון פה יהיה שלטון מוסלמי לא הייתה מלחמה. גם אולי היו יכולים לסבול את היהודים בתוך השלטון הזה... אבל על זה המלחמה. הם רוצים שארץ ישראל וכל המזרח התיכון יהיה בשליטה של האיסלם. זו מלחמת דת, ועל זה המסירות נפש, כמו פרשת העקדה. חז"ל אומרים לנו שאף אמנם יצחק לא נעקד בפועל, אבל זה נחשב כאילו נעקד ואפרו של יצחק צבור על גבי המזבח, הוא היה מוכן להיעקד, וזה מגן עלינו בכל הדורות. מסירות הנפש מגלה את הדבקות של עם ישראל לריבונו של עולם, וזה מזכה אותנו בזכויות עצומות. אברהם אבינו שהיה מוכן לעקוד את יצחק בנו, הוא קבע בטבע של עם ישראל טבע של דבקות בריבונו של עולם עד כדי מסירות נפש. זה הביאור של הפסוק 'בכל נפשך', בכל יום שאנחנו אומרים 'בכל נפשך' אנחנו צריכים לכוון שאנחנו מוכנים למסור את הנפש, זה אמנם דבר מופשט, אבל גם מסירות נפש

מופשטת של כוונה בקריאת שמע, יש לה ערך עצום. יש מסירות נפש שבקריאת שמע, ויש מסירות נפש בפועל.

במשך הדורות הרבה פעמים מסרנו את נפשנו, עם ישראל מסר את נפשו. הגמרא במסכת גיטין (נז:): מספרת על אשה שהיו לה שבע בנים, אתם מכירים את הסיפור, ולקחו את הבן הראשון ואמרו לו תעבוד עבודה זרה, והוא לא רצה, והרגו אותו, ואחר כך לקחו את השני ואת השלישי, כך הרגו את כולם, עד הילד השביעי, וכבר כאב הלב לרשעים, והם אמרו לו רק תעשה את עצמך עובד עבודה זרה, וגם את זה הוא לא רצה, והוא מסר את נפשו. ואז האמא אמרה לבנים, תעלו למעלה ותגידו לאברהם אבינו אתה עקדת בן אחד, אני עקדתי שבע בנים, יצאה בת קול ואמרה: "אַם הַבָּנִים שְׁמַחָה" (תהילים קיג, ט). איזה אושר יש לאמא הזאת, שהיא זכתה להקריב שבע קרבנות זו זכות, וזה כואב, אבל זו זכות, אם הבנים שמחה.

אנחנו גם כן יכולים להגיד לקב"ה, לא באופן אישי כל אחד, אבל כעם, עם ישראל כבר מסר את נפשו כל כך הרבה פעמים במשך כל הדורות. חז"ל אומרים לנו שאפרו של יצחק צבור על המזבח והוא כבר מגן, אז אחרי שהקרבנו כל כך הרבה קרבנות שמסרו את נפשם, אנחנו מבקשים מריבונו של עולם שכל הקרבנות האלה, כל הקדושים האלה שמסרו את נפשם, שבזכותם ננצח את המלחמה הזאת, ושהקב"ה ישמור על כל החיילים ועל כל עם ישראל, ושבע"ה נכריע את הרוע הזה ואת הקמים עלינו בהכרעה גמורה. שהקב"ה ייתן בלב הממשלה והמנהיגים את האומץ והגבורה לא להפסיק עד להכרעה גמורה, שלא יקומו יותר, "המה כרעו ונפלו" ללא תקומה כמובן. אחר כך גם בצפון, אנחנו לא יכולים לחיות בצל איומים כאלה. אין סיבה שאנחנו נחיה בצל איומים כאלה. צריך להכריע את כל אלה שקמים עלינו. כך אנחנו מתפללים ומבקשים מריבונו של עולם.

התחזקות בישיבה עבור הצלחת המלחמה

ואנחנו בעצמנו כמובן צריכים להרגיש את החלק שלנו בכל המהלך הזה. מקודם בארוחה מישהו אמר לי שאנחנו לא מספיק מרגישים את כל מה שקורה או לפחות זה לא בא לידי ביטוי. מה יכול לבוא לידי ביטוי, שנגדיר שסדר הלימוד יהיה יותר ארוך, שילמדו יותר שעות, שיוסיפו יותר תפילות וכדומה. האם זה צריך לבוא מהשיבה מההנהלה, או שזה צריך לבוא מהתלמידים, שהתלמידים מרגישים שאי אפשר במצב הזה להמשיך כרגיל וצריך לעשות יותר. באו אלי כמה תלמידים והציעו שאולי נעשה משמרות יום ולילה של לימודים, זה רעיון לא רע, אבל צריך לראות אם זה לא גורם בסופו של דבר למיעוט בלימוד התורה, אני לא יודע אם זה רעיון טוב, יש בזה צדדים לכאן וצדדים לכאן. אז אני לא כל כך עודדתי את הדבר הזה כי העיקר זה להרבות אור, ולא לשנות את הסדרים, אבל אולי אני לא צודק, יכול להיות שכן.

אני מבקש שההתעוררות תהיה מלמטה. אין אפשרות שלא נעשה מאמצים גדולים כדי להרבות את זכויות החיילים. החיילים מצלצלים אלינו ומבקשים שנתפלל עליהם ונלמד יותר טוב, מבקשים כפשוטו, מצלצלים ומבקשים לפני שנכנסים לעזה: הרב, תתפלל, שהשיבה תהיה חזקה שתלמדו. אז הם מרגישים שהתפילה והלימוד וההתחזקות שלנו מסייעים בהצלחת המלחמה. אז אין כל ספק שאנחנו צריכים ראשית כל להרגיש את זה, שהתפילה תהיה יותר מעומקא דליבא, והלימוד יהיה יותר ברצינות ובכובד ראש. להרגיש שאנחנו בתקופה מיוחדת, בתקופה של מלחמה. חייבים שהשיבה תהיה שונה. מצד שני אני מבין שיש גם מצב שהנפש טרודה, כי כל הזמן יש מחשבות מה קורה שם. יש לנו שם חברים, ובכלל מה קורה לכולם, כל ישראל חברים, ואכפת לנו מכולם, אז הנפש טרודה. מה עושים עם הטרדה הזאת, צריכים להפוך אותה למנוף להוצאת כוחות חדשים, לא לצמצם את השקידה והלימוד בגלל הדאגות והתחושות הללו, אלא להתחזק, הישיבה צריכה לעלות קומה. אבל לא באופן מלאכותי שנגיד במקום שהסדר נגמר ב11 בערב ייגמר ב11:30 או משהו כזה, זה צריך לבוא מלמטה, עוד קצת להתאמץ כולם ביחד. אם אתם רוצים תפרסמו התנדבויות, יש לוח מודעות, הרבה פרסומים יש שם, אבל זה יבוא מהתלמידים, זה יהיה עמוק, וזה יהיה טוב,

לא חיצוני. אני בטוח שכולם מרגישים כך, ואני מבטא את מה שכולם חשים ומרגישים. אנחנו נמצאים בתקופה מיוחדת, אני בטוח שהתפילות נאמרות יותר בכוונה, והלימוד טוב יותר, ובואו ניתן לזה גם כן ביטוי.

שבע"ה ה' ישמור אותנו את כל עם ישראל, וישמור את כל החיילים שלנו ותהיה להם היכולת לנצח ניצחון גמור לכבודו של ריבונו של עולם, ויתגדל ויתקדש שמו של הקב"ה על ידי הניצחון הזה.